

DEMOKRACIJA

Leto VIII. - Štev. 40

Trst - Gorica 1. oktobra 1954

Izhaja vsak petek

Današnja tržaška stvarnost

S septembrom je minil čas letnih dopustov in mnogi Tržičani so se zopet ustalili v svojih domovih, potem ko so obiskali razna tuja mesta in dežele. Čas petnajstih, dvajsetih, največ tridesetih dni je gotova prekratek, da bi si nekdo o tujini ustvaril pravo sliko. Toda nekaj nam pa potrjujejo skoro vsi potniki, ki so letos pogledali čez tesne meje našega Svobodnega tržaškega ozemlja: povsod po svetu so imeli občutek, da se življenje nekako ustaljuje, da začenja teči po nekakšnih več ali manj trajnih tirnicah. Ljudje so po službah, za katere vedo, da jim jih verjetno ne bo treba zapustiti, če ne pride do prave hude gospodarske krize ali pa do kakšnega vojnega spopada. Sovražstva in zagrenjenosti povojnih let popuščajo. Vsak se skuša zasidati tam, kamor sta ga vrgli vojna in povojna vihra. Narodne skupnosti, v katerih takšni brezdomci živijo, se zavedajo te potrebe svojih novih in včasih prav slučajnih članov ter jim razmeroma širokogrudno pomagajo.

Tako pripovedujejo Tržičani, ki se vračajo iz tujine. Obenem dodajajo, da nikjer po svetu ni tega, posebno pa ne v Nemčiji ali Avstriji, da ne bi ljudje, ki so zaradi preganjanja pod totalitarnimi režimi med obema svetovnima vojnama zapustili svoje domove, že zdavnaj ne uredili svojih političnih in civilnih pravic. Takim žrtvam nekdanjih nezdravih in neurejenih razmer so povsod tudi povrnili škodo, ki so jo utrpeli, priznana so jim službena leta itd.

Le na Tržaškem je še vedno drugače. Tu ni milosti, tu ni uvidevnosti, tu ni najmanjšega znaka stalnosti. Vse je od danes na jutri. Če bi si nekdo hotel in načrtno zamislil najbolj peklenski načrt, po katerem bi hotel uničiti gospodarstvo našega mesta, po katerem bi hotel vzeti vsem ljudem voljo do življenja v tem mestu, potem ne bi mogel postopati drugače, kot postopajo vsa ta leta tiste osebe in vile, ki odgovarjajo za upravo tega dela evropske zemlje in za blaginjo njegovih prebivalcev.

Devet let je, odkar se začasi upravitelji obeh področij Svobodnega tržaškega ozemlja proti volji prizadetega prebivalstva z vso doledeno trudnjo, da bi čim bolj pogoltili prepad, ki naj za vedno razdeli to, kar bi moralo biti ena sama in naravna celota, prvi praktični primer same širše evropske misli nad ožimi narodnostnimi sebičnostmi. Devet let je že, odkar nam cela upraviteljstvo anglo-ameriškega, torej vsaj po načelih svobodno upravljanega področja Svobodnega tržaškega ozemlja, odrekajo dokončno in obvezno ureditev slovenskih šol. Istovestno odrekajo vsaj delno povrnitev škode, ki so jo pod fašizmom utrpeli slovenske kulturne in gospodarske ustanove. Izgovarjajo se, da ne morejo v tržaško zasebno in javno življenje polnopravno vključiti vseh tistih avtohtonih prebivalcev tega predela, ki so jih nepravilne predvojne razmere prisilile, da so se morali začasno zateči v tujino. Da o naseljencih s področij, ki so od nekdanj težila na Trst sploh ne govorimo.

Vse to se vrši pod izgovorom »začasnosti«, toda začasnosti, ki traja že devet let, torej dobro tretjino povprečne ustvarjalne dobe človeškega življenja. Medtem so bile izdane milijarde za razne gospodarske načrte, ne da bi se obenem uvidelo, da javno podprta gospodarska dejavnost ni dovolj, da je treba pritegniti tudi zasebno pobudo, da je treba ustvariti takšne politične in pravne pogoje, pod katerimi bi se lahko razvila. Ali naj se potem še čudimo, da so mnoga dela obstala? Ni dovolj nekaj velikih tovarn, od katerih so nekatere delale samo toliko časa, kolikor je bilo potrebno, da so potegnile zadnji obrok odobrenega kredita. Se najvažnejše je na sto in sto manjših agencij, delavnic, trgovskih poslovalnic itd., ki ustvarjajo v vsakem gospodarskem središču tisto drobno ožilo, brez katerega tudi še tako popolni veliki organizmi ne morejo ne živeti, ne rasti. Te drobne mreže se pa seveda ne da umetno ustvarjati. Razraste se le, če ji prijata politični zrak in pravno podnebje, česar pa v Trstu na žalost danes še nimamo. Preveč nestalno je vse, nihče ne ve v kakšnih okoliščinah se bo prebudil jutri in zato nihče ne mara tu tvegati svojega premoženja, niti noče zapravljati svojih dragocenih energij.

Takšne misli obhajajo premožnejši Tržičani, potem ko so se s počitni-

KONFERENCA DEVETIH

V torek 28. septembra je začela v Londonu konferenca devetih držav, katere se udeležujejo zastopniki Velike Britanije, Francije, Kanade, Zahodne Nemčije, Italije, Belgije, Holandije, Luksemburga in Združenih držav. Na njej skušajo zunanji ministri teh držav kate-
tere spremljajo razni strokovnjaki in svetovalci, rešiti problem, kako naj se da Zahodni Nemčiji primer-
no mesto v zahodnem zavezništvu in kako naj se ji omogoči, da prispeva k skupni evropski obrambi.

Londona konferenca devetih držav je Edenova zamisel. Prepričan o ustanovitvi nove zgradbe, ki naj bi nadomestila Evropsko obrambno skupnost, zavrnilo po francoskem parlamentu dne 30. avgusta, je namreč britanski zunanji minister opravil bliskovito in naporno potovanje po evropskih prestolnicah. Na njem je preiskal in ugotovil mnenja prizadetih vlad ter se prepričal o upravičenosti in koristnosti svojega predloga o skli-
canju deveterne konference, ki zdaj zaseda.

Britanska zamisel

Kar se tiče nemškega prispevka zahodni obrambni skupnosti ima britanska vlada svoje zamisli. V glavnem gre za to, naj bi Nemčija postala članica Severnoatlantske obrambne zveze, določila o nadzorni oblasti te organizacije pa naj bi bila priključena tako, da bi dajala potrebna jamstva pred neomejeno nemško oborožitvijo. To bi bilo izpeljano na način, da Nemčija ne bi bila ponižana, odnosno postavljena v položaj, ki bi se kakorkoli razlikoval od položaja ostalih članic zveze. Istovestno naj bi Nemčija pristopila tudi k Bruselski pogodbi, ki drži Veliko Britanijo, Francijo in tri države Beneluxa (Nizozemska, Belgija in Luksemburg) v politično, gospodarsko in socialno zvezo. V ta namen bi Bruselska pogodba dopolnila s primer-
nimi protokoli. Po členu 4 te pogodbe si namreč podpisnice brez-pogojno obljubljajo, da bodo dalj-
vsaki podpisnici, ki bi bila v Evropi napadena, vso vojaško in druga-
gačno pomoč in podporo. Bruselska pogodba veže članice za 50 let, medtem ko je Severnoatlantska obrambna zveza sklenjena samo za 20 let. Tako bi bila Velika Britanija in Nemčija tesno povezani z ostalimi zahodnoevropskimi državami in skupno sodelovanju v obeh zvezah bi v kratkem dovedlo do za-
željenega iskrenega francosko-nemškega zblizanja.

Evropske države in Združene države Severne Amerike so si v glavnem edine v naziranju, da se Nemčije ne more več zastopljati, in da se z vključitvijo Nemčije v zahodnoevropski obrambni sistem ne more več odlašati. Najtežja naloga, pred katero se je znašla konferenca, pa je, najti obrazec, ki naj bi nudil jamstva, ki bodo zadoščala Medes - France-u, ne da bi pri tem prizadela nemško čisto, in ki bodo hkrati čimbolj preprosta in uspešna.

Nemške zahteve

Kanceler Adenauer je v načelu odobril Edenov načrt, vsaj kot osno-
vo za pogajanja. Najvažnejša razlika pa je v tem, da zahteva Adenauer za svojo državo najprej suverenost, popolno prenehanje oku-
pacije in zavezniškega nadzorstva, nakar se bo Nemčija kot svobodna država in prostovoljno priključila k vsem predvidenim obrambnim organizacijam in zavezništvom.

Eden za Veliko Britanijo, kakor tudi drugi državniki, ne ugovarja-
jo zahtevi po podelitvi suverenosti Nemčiji, pač pa smatrajo, da bi moral biti vrstni red obraten: naj-
prej vključitev Nemčije v Severnoatlantsko zvezo in šele nato priznanje vrhovnosti.

Po sporazumu za dnevni red londonske konference devetih sil, ne bodo na njej razpravljali o nemški suverenosti. Konferenca bo reševala samo vprašanje nemškega prispevka k evropski obrambi. O prenehanju zasedbene vlade in o-
blasti bodo razpravljale tri sile, ki imajo v Nemčiji svoje čete, in

skih potovanj vrnili v ožjo domo-
vino. To je grenka zavest nezasu-
žene usode, obenem pa tudi težka in glasna obtožba proti vsem, ki so odgovorni za to naravnost načrtno uničevanje mesta in ljudi, ki tma-
jo eno samo veliko in po vseh bo-
jih in človeških zakonih priznano voljo in željo: živeti in delati.

Adenauer. Razumljivo pa je, da tudi tega vprašanja ne bodo mogli reševati popolnoma po svoji volji, temveč bodo morali pri tem upo-
štovati zahteve in želje vseh držav, s katerimi so že ali pa se bo-
do v bodoče povezali. Obe vpraša-
nji, nemška oborožitev in prizna-
nje nemške suverenosti, tvorita namreč celoto, katere nihče ne more zanikati.

Odločitev v francoskih rokah

Po presenečenjih, ki jih je v zad-
njem času pripravila zahodnim za-
veznikom Francija, danes nihče še ne more reči, kakšni so dejanski francoski protipredlogi in kje je tista meja, do katere namerava njen predstavnik Mendes - France popustiti. On menda hoče, naj bi bila bruseljska pogodba sredstvo, s katerim bi nadzirali nemško obo-
rožitev, ne ve se pa še, ali bo kon-
cem koncev pripravljen iti dalje in privoliti, da vstopi Zahodna Nema-
čija kot polnopraven član v Severnoatlantsko zvezo.

Mnogi evropski časniki so že pred konferenco poudarili, da je te zadnja priložnost, na kateri lahko Francija še s pristom zaigra svo-
jo vlogo in se koristno vključi v bodoči razvoj središčne Evrope. Če tega ne bo znala storiti, če bodo čustva in strasti premagala razum, potem pa bo nastala popolnoma

nova stvarnost, ki zna oditi mimo in preko Francije.

Vsi se zavedajo, da se je evrop-
ska kriza v času, odkar je franco-
ska zbornica zavrnila Evropsko o-
brambno skupnost, še poslabšala, ne pa ublažila. Povzročila je ved-
no hujši pritisk na dr. Adenauerja, ki je v Nemčiji glavni in največji zagovornik evropsko usmerjene po-
litike. Poraz te politike bi bil tudi njegov poraz in v Nemčiji bi do-
bile nasprotno struje takšno pre-
moč, da bi se jim moralo vse uklo-
niti. Zato se ne smemo čuditi, da se so v zadnjem času tudi tam po-
javili številni glasovi, ki opozarja-
jo Francijo, da s svojo nepopust-
ljivostjo ugađa v Nemčiji pot prav-
tistim militarističnim in zanesenja-
skim silam, od katerih je že v dveh vojnah toliko pretrpela in katerih se tudi sam nemški narod upravi-
čeno boji.

Slovenska demokratska zveza in Slovenska katoliška skupnost v Trstu sta se 29. septembra obrnili na zunanja ministra Velike Britanije in Združenih držav s posebno spomenico, s katero ju ponovno opozarjajo na usodne posledice morebitne delitve Svobodnega tržaškega ozemlja. Spomenico objavimo v naši prihodnji številki.

Uredništvo

Komunistične živčnosti

Ali je res tudi Clement Attlee maccarthyjevec?

Po povratku britanske labouri-
stične delegacije iz Rdečih Kitajsk, ki je — kakor znano, obiskala tudi Moskvo — so romarji v angleškem tisku objavljali svoje vtise. Tudi sam vodja britanske delavske stran-
ke je svoje opazovanja o obisku v obeh komunističnih veldržavah sporočil britanski javnosti in zla-
stti britanskemu delavstvu. Izjavlja, da voditelj britanskih delavcev so bila — to lahko verujemo — stvarna in objektivna, morda so kritike nagibale celo k dobrohot-
nosti, saj je Attlee znan po svojih velikih simpatijah za levičarske skrajnosti.

Moskovsko »Pravdo« so Attlee-
jeva opazovanja sovjetskih razmer spravila v popolno živčno razdvo-
jenost, natančno tako, kakršno la-
hko prebiramo po vsem ostalem komunističnem tisku z »Deloma« in »Prim. dnevnikom« vred. Verjetno

spadajo tudi ti izbruhi med mar-
kistično - leninistično časnikarsko dresuro. Attleejeve kritike označu-
je »Pravda« za predrznosti. Vodja britanske opozicije je za »Pravdo« orodje reakcionarjev, ki nje pla-
čajo sovjetsko gostoljubnost s po-
navljanjem laži o sovjetski obo-
rožitvi. V svojih razmotiranjih sovjetskega političnega življenja Attlee seveda ni hvalil sovjetske politike »miru« in tudi ni povzdi-
goval načina komunističnega živ-
ljenja, kakor je to zapovedano vsem komunističnim romarjem in sopot-
nikom, ki so redki obiskovalci so-
vjetskega raja.

Attleejev potpis po Sovjetiji se je v glavnem osredotočil na zelo preprosto in jasen predlog: Sovjet-
ska zveza naj zmanjša svoje orja-
ške oborožene sile in izboljša re-
ven svojega prebivalstva.

Ena izmed glavnih silnic komu-

nistične propagande izven v pou-
darjanje, da komunisti dopuščajo in celo vzpodbujajo kritiko (seve-
da le v svojih lastnih vrstah), češ da komunistična država s tako kri-
tiko popravila svoje zmotne. Proti Attleeju in ostalim obiskovalcem, ki kritizirajo komunistični sistem prišla v njegovih najočitnejših za-
bodbah in nedostatkih, pa komu-
nistični tisk ne kaže nobene strpnosti, kar je pač najboljši dokaz, ka-
ko v živo so zadele te kritike. Svarno je torej v Sovjetiji dopu-
ščena le tista »kritika«, ki je v skladu z linijo komunistične par-
tij.

»Izvestija« so s svoje strani prav tako »užaljenae« nad vtisi zahodnih obiskovalcev v Sovjetiji. Med dru-
gim piše list: »Angleži se tako živo zanimajo za življenje v Sovjetski zvezi, da časniki in revije čedalje pogosteje objavljajo opazovanja o-
biskovalcev Sovjetske zveze. Važno-
nost takih člankov za stvar miru, medsebojnega prijateljstva in razu-
mevanja je očitna, če nudijo ta po-
ročila čitatelju nepristranska po-
ročila o tem, kar so videli in sli-
šali v Sovjetski zvezi, brez pri-
pomb, ki so bile že vnaprej pri-
pravljene, da z njimi popačijo re-
šeno sliko razmer. Med tistimi, ki prihajajo v Sovjetsko zvezo iz kapitalističnih držav, so tudi taki, na katerih mnenje mnogo vpliva profosvjetska propaganda.«

»Izvestija« nadaljujejo: »Ko čita-
mo razne članke o Sovjetski zvezi, ki jih je v zadnjem času objavil angleški tisk, pridemo do prepriča-
nja, da so med obiskovalci bili po-
leg tisti, ki so prišli z odprto gla-
vo in čisto vestjo tudi taki, ki so odšli na pot s prikritimi zlobnimi nameni... Primerov za to ne manj-
ka. Nedavno se je mudila v Sov-
jetski zvezi skupina angleških znan-
stvenikov, časnika in turistov. Po vrnitvi so nekateri pričeli pro-
ti nam sovražno pisati po časnikih in revijah.«

»Izvestija« posebno napadajo go-
spodnično Joyce Eggington zaradi članka, ki ga je objavil »News Chronicle«. Eggingtonovo označuje list za odkrito nasprotnico izobli-
janja mednarodnih odnosov in jo obtožuje, da ima »običajne bur-
žujske moralne nazore o vlogi žen-
ske, češ da kritizira uporabo ženskih delavk v težki industriji in da pomiluje rusko ženo, ki je po-
zabila, kako se šiva in okusno o-
blaci.«

Komunistični tisk v svojih izbru-
hih pove več kakor pa so odkrili obiskovalci Sovjetske zveze, pove, kako zelo so oddaljeni pojmi demo-
kratičnega pojmovanja od dikta-
torske samopačnosti, ki je pojme o človeškem dostojanstvu že dav-
no zavrgla.

Komunistični tisk pa tudi razo-
deva naravnost histerične občutli-
vosti za kritične besede.

šanju, čeprav je Martino to menda zanikal. Ameriška in sploh zahod-
na diplomacija namreč rabi nekaj-
šen vsaj navidezen uspeh, s kate-
rim bi nekoliko popravila slab vtis, ki ga napravila na Američane in na svetovno javnost zadnji razvoj evropske politike. V ta namen bi ji bilo tako razkričano in slovito Tržaško vprašanje kaj primerno žrtveno jagnje. Pri tem se pa se-
veda ne ozirajo na dejstvo, da se s tem samo nadaljuje pokopavanje prvih stvarnih zametkov širše ev-
ropske zamisli, katere uresničenje bi edino lahko prineslo naši stari celini trajen mir in blaginjo. Ka-
kor je videti, so se zahodni držav-
niki res dokončno poživljali na dejstvo, da s svojim načinom reša-
vanja Tržaškega vprašanja brez u-
poštevanja volje prizadetega prebi-
valstva in brez njegovega sodelo-
vanja spodnašajo bla velikim ide-
jam demokracije in svobode, na katerih istovestno skušajo graditi svojo politiko.

Casopisi sicer zadnje dni že v ve-
likimi naslovi oznanjajo, da sta podpis in objava sporazuma o Tr-
žaškem vprašanju predurjeni, to-
da šele prihodnji dnevi bodo po-
kazali, ali se bo to nasilje nad ko-
ristimi, življenjem in naravno vlogo našega mesta in njegovih pre-
bivalcev tudi dokončno uresničilo. Ni namreč še popolnoma gotovo, da so odstranjene vse jugoslovansko-italijanske razlike, ki so do-
slej preprečevale sestavo dogovo-
ra. Je sicer malo verjetno, toda še vedno se lahko zgodi, da se ves postopek ustavi pri kakšni male-
kosti točki, v kateri niti ena, niti druga stran ne bi mogli popusti-
ti. V tem primeru bi zopet sledilo daljše ali krajše obdobje nadaljn-
ga brušenja, ki lahko uspe ali pa se tudi ponesreči. Na drugi strani menijo poznavalci, da tudi italijan-
ski notranji politični položaj ni ravno najbolj ugoden za objavo dogovora, po katerem Italija niti od daleč ne bi dobila vsega tega, kar je želela. Tudi to je vreden čit-
telj, ki lahko odgodi pričakova-
ne spremembe. Toda vse to so pač zgolj jugoslovansko-italijanske te-
žave in oziri, katerim stoji na za-
hodni strani in na svetovni pozori-
nici nasproti že omenjena nujna potreba po vsaj enem pomembnej-
šem, čeprav še tako napinjenim in začasnim uspehom. Prihodnji dnevi nam bodo pokazali, ali se bodo jugoslovanski in italijanski državniki tej splošni želji uklonili in bodo sprejeli kot dokončen tisti kompromisni načrt, kakor naj bi ga trenutno zagovarjala Dulles in Murphy, načrt, ki pa je tržakemu prebivalstvu še popolnoma neznan. Zato je tudi popolnoma nesmiselno vsako uganibanje o njegovih morebitnih določilih in osnovah.

Zanimivo pa je, da Sovjetska zveza v tej najodločnejši fazi re-
ševanja Tržaškega vprašanja po-
polnoma molči, kakor da bi bila sporazuma z vsako svobodo, katero si Zahod dovoli v svojih me-
njah, vse dokler ji dopušta, da dela tudi sama na svoji strani že-
leznega zastora kar hoče in kakor hoče.

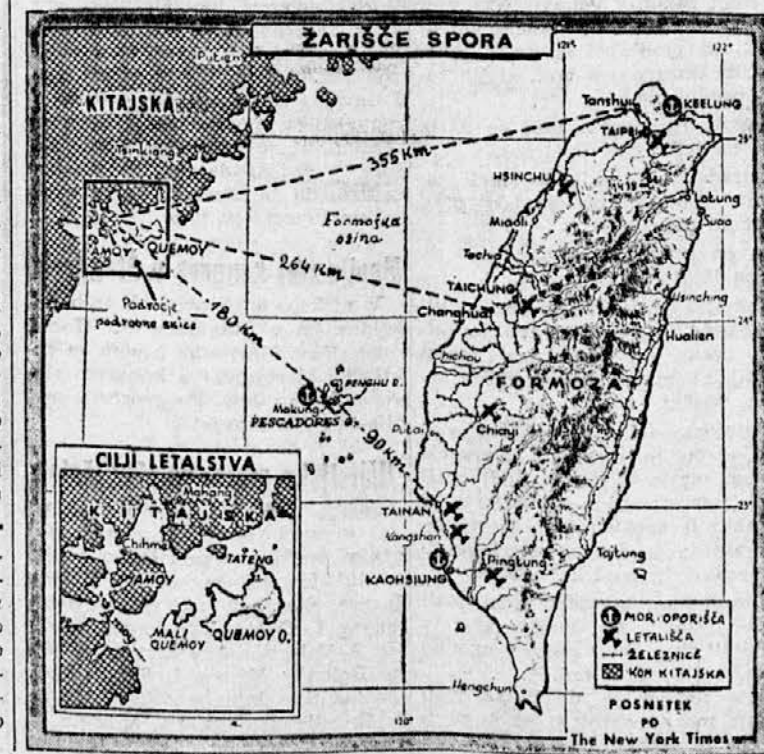
Razstrelitev

sovjetske vodikove bombe

Ravnatelj raziskovalnega urada Britanske Kolumbije, Gordon Shrum, je izjavil, da so prejšnji petek odkrili med padavinami nad mestom Vancouverjem radioakti-
vne dež. Ta naj bi bil posledica razstrelitve vodikove bombe neke v Sibiriji. Tudi japonski znanstve-
niki so sporočili, da je ob istem času padel radioaktiven dež in tu-
di ti sklepajo, da izvirajo radio-
aktivne značilnosti dežja od vodi-
kove bombe, ki so jo prejšnji pe-
tek razstrelili v Sovjetski zvezi. Meteorologi so nadalje ugotovili, da so bombo razstrelili na Vrang-
ljevem otoku v Severnem ledenem morju.

Tudi o razstrelitvi te bombe komu-
nistični tisk ni izrazil nobene bojazni, niti sočustvovanja za prebivalstvo, ki je bilo mestu razstrelitve najmanj tako izpostavljeno, kakor pri raztreskanju ameriške vodikove bombe v Tihem oceanu. Tudi »mednarodne organizacije« so tej eksploziji molčeli, verjetno zato, ker za to organizacijo ni važna razstrelitev kot taka, pač pa kdo jo razstreljuje.

Tako se nam svetovna vest in morala ponovno postavljata v dvojni luči. Kar je za svobodni svet pregreha, to je za totalitarske dik-
tature, če že ne čednost, vsaj na-
važna vsakdanjost.

VESTI z GORIŠKEGA

Dve vprašanji na dnevnem redu

V krajevnih italijanskih listih se živahno razpravlja glede rešitve gospodarskih in političnih vprašanj na Goriškem tik pred uveljavitvijo deželne avtonomije, ki naj pri- nese s seboj tozadevna določila. Eni, kot poslanec Baresi in nekaj drugih, so za posebno avtonomijo, ki jo tudi Slovenci zahtevamo in zagovarjamo od maja 1947, ker bi z njenimi finančnimi ugodnostmi in določili glede zaščite jezikovnih manjšin hkrati odpravila gospodarsko krizo in dala manjšinam njihove pravice!

Za normalno avtonomijo, brez posebnih finančnih ugodnosti in brez zaščite jezikovnih manjšin ali pa celo proti vsaki avtonomiji pa so monarhisti z odvetnikom Pedronijem, Saragatovi socialisti z odvetnikom Devetatom in istrski izseljenci z g. De Simonejem na čelu. V glavnem se ti zadnji trije predstavniki strank v svojih razpravah omejujejo na nepriznanje pravic slovenske manjšine, v gospodarskem oziru pa na neko željo po vladnih podporah od časa do časa in v okviru prostega pasu. Za te stike z vlado predlaga socialist, odvetnik Devet, ustanovitev posebnega urada v Rimu, ki naj bi prežal na ugodne trenutke za postavljanje zahtev.

Cudimo se socialistom, ki so navadno radikalni, kar se tiče gospodarskih zadev, in zelo občutljivi do delavstva, ki terja delo in kruh, da ne vidijo ali ne razumejo važnosti finančnih ugodnosti, ki jih posebna deželna avtonomija prinese s seboj. Cudimo se tudi njihovu absolutnemu nerazumevanju manjšinskega vprašanja in sploh pravic jezikovnih manjšin, ko so vendar prav socialisti tisti, ki so od svojega nastanka poudarjali nujnost enakopravnosti med državami in narodni ter strogo spoštovanje vseh človeških pravic!

Danes moramo pristevati te socialiste med navadne strankarje brez pravega socialističnega gospodarskega programa, brez sočutja do trpečega delavskega razreda in brez vsakega čuta za spoštovanje človeških pravic napram Slovincem v Italiji, ki jih ni veter slučajno sem zanesel, ampak ki tu živijo kot avtohtono prebivalstvo!

Ali pa sta odvetnika dr. Devet in dr. Pedroni pripravljena izjaviti, da ne marata niti zaščite jezikovne italijanske manjšine v Jugoslaviji, ko osporavata potrebo in pravico do zaščite slovenske manjšine v Italiji?

Gre za možato doslednost, ne za kako nacionalistično besedičenje! Trditve dr. Devetaga, da nerazumevanje med Italijo in Jugoslavijo netižno in podžigajo jugoslovanski državljani, nasprotiki Titovega režima, ki se zatekajo v Italijo, je otročja in neresna! Ali bi dr. Devetagal znal navesti slučaje? Prav gotovo ne!

O pisanju drugih dveh nimamo Slovinci kaj dodatni k temu, ker o naših skrajnih nasprotnikih slovenski tisk nenehno poroča in govori. Skoda izgubljeni z njimi čas!

Dve vprašanji: gospodarstvo in zaščita Slovencev

Vprašanji sta na Goriškem in sploh v naši deželi Furlaniji - Juljski krajini v glavnem dve: odprava gospodarske krize in zaščita slovenske manjšine. Obe vprašanji rešuje že ustava sama, ki v svojem 116. členu uvršča našo deželo med one s posebnim statutom, to je s posebno avtonomijo. Ta člen, naj si to zapomni Saragatovi socialisti, vsi monarhisti, istrski izseljenci in drugi, je bil z X. členom prehodnih in končnih ustavnih določil že začasno odložen, toda z izrecnim poudarkom, da se kljub temu pravice jezikovnih manjšin po določilu 6. člena ustave morajo zaščititi.

Ustave ni moči kršiti Finančne ugodnosti

Ustave ni moči kršiti, zato verjamemo, da se bo posebna deželna avtonomija v kratkem uveljavila z vsemi njenimi ugodnostmi finančno-gospodarskega in politično-manjšinskega značaja.

Ne verjamem, da bi po 138. čl. ustave bila senat in poslanska zbornica voljena v čl. 111. predpisano posebno avtonomijo preklili.

»Demokracija je že večkrat povedala, da posebna avtonomija zadrži v naši deželi 9/10 (devet desetlin) vsega davka in vseh glavnih državnih taks. Poleg tega pa bo za izredna dela javnega značaja in važnosti predvidevala še posebne vladne prispevke. Prav tako kot

v Siciliji, v Sardiniji, v Dolini Aosta in v Podžiju!

Gre torej za milijarde in milijarde, ki bodo vsako leto ostale v naši deželi za potrebe našega prebivalstva. Le na ta način se da kriza brezposelnosti odpraviti!

Kako bi te milijarde porabili? Potrebe so velike in jih skoro ni moči vseh hkrati naštet: obnova morskega obrežja v Gradežu; omrežje za namakanje krminsko-gradišanskega polja in sploh vse furlanske nižine; omrežje za namakanje goriških, štandreških in sovedenskih njiv; obnova živinskih hlevov po vsej deželi za pospešitev živinoreje, ki utegne donosati kmetovalcem lepe dohodke; posaditev murvnih dreves za moderno gojitve sviloprejk in zgraditev tozadevnih predilnic; utrditev bregov in strug rek; zgraditev električnih central; zgraditev stanovanjskih poslopj in obnova obstoječih, v prvi vrsti kmetijskih in delavskih; nastanek primerne industrije itd.

Kaj pa navadna deželna avtonomija? Mirne vesti lahko rečem, da je taka avtonomija pravi nesmisel, ker ne nosi s seboj nobenih finančnih ugodnosti in bi odločala le v sledečih zadevah: ureditev deželnih uradov, občinskih okrožij, krajevne mestne in podeželske policije, sejmov; javna ter zdravniška in bolnišniška pomoč; vzgoja roko-delcev in šolska pomoč; muzeji in knjižnice krajevnih oblasti; urbanizem; turizem in hoteli; tramvaji in avtobusne proge v območju dežele; ceste, vodovodi in javna dela v deželi; plošva in pristanišča na jezerih; mineralne vode in toplice; kamnolomi; lov na divjačino; ribolov v rekah; kmetijstvo in šume; rokodelstvo.

To je vse, kar v navadni avtonomiji pade v območje dežele. In to je premalo, da bi pri nas lahko odpravili gospodarsko krizo, poleg tega, da bi s tako navadno deželno avtonomijo jezikovne manjšine zaščitili svojih pravic ne dobile!

Navadna avtonomija bi le povečala število upravnih organov in uradov, kajti prefektura in pokrajinski svet ostaneta še naprej!

Nekaj ugotovitev

Gorica je do druge svetovne vojne v glavnem živela od slovenskega zaledja: Brda, soška dolina s Kanalom, Tolminom, Kobaridom in Bovcem, potem Grabovo, Cerkno, Idrija, Banjska planota, vse Vipavska in Kras. Furlanija je Goričel dajala in daje le malo življenja, kot najlepše to dokazuje položaj Gorice po 15. septembru 1947. Zato moramo reči, da je Gorica več od slovenskega zaledja prejela, mala kot pa dajala. Trdijo, da je slovensko zaledje prejelo od 1918. do 1943. leta velikanske dohote. Ne moremo zanikati, da so se v tem času izboljšale prometne zveze (od katerih so imeli prvi dobiček Ribičevi avtobusi in vojaške potrebe), električne centrale in še kaj drugega!

Toda nasproti temu so Slovenci v istem času trpeli nečloveško preganjanje, saj so jim bile vzete vse slovenske šole, vse kulturne ustanove, razpuščena vsa kulturna in druga društva, uničeni vsi denarni zavodi, posojilnice in hranilnice, gnana na dražbo posestva z načrtnim naseljevanjem italijanskih kolonov, in sploh vzeta vsaka možnost jezikovnega, kulturnega in političnega življenja poleg gospodarskega pritiska! Pa policijske konfiskacije in drugo zlo!

Vse to priča in dokazuje, da je slovensko zaledje v istem času več trpelo in izgubilo kot pa uživalo in prejelo! To naj si zapomni vsi, ki cenijo jezikovne, kulturne, gospodarske, politične in sploh vse življenjske vrednote pred nacionalistično histerijo!

Govorijo tudi o nekem jugoslovanskem imperializmu. Odgovor je tu še lažji, in sicer z vprašanjem: Koliko Slovencev in Hrvatov je prišlo pod Italijo po prvi svetovni vojni in koliko Italijanov pod Jugoslavijo? In še: Kdo je sprožil drugo svetovno vojno in kdo je z orožjem napadel, razkosal Jugoslavijo in si njeno ozemlje priključil?

Kdo je med vojno jel preganjanje in kdo več trpel, ni niti govora, saj je zgodovina na tem, da čisti, razčisti in odkrije vse v pravi luči resnice! Pred slobojima in pred majem 1945, ko so Slovenci in Hrvatje tudi bili žrtve vojne in komunizma, so se vršili požigi slovenskih vasi, množična streljanja slovenskih talcev, deportiranja slovenskega prebivalstva in drugo!...

Vse to je pravzaprav danes že zgodovina, ki naših današnjih perežih vprašanj nikakor ne reši. Za-

to jo pustimo pri miru z ugotovitvijo, da je trpljenje bilo dovolj za pripadnike obeh narodov!

Brezposelnim delo in kruh

Danes gre za to, da se rešimo brezposelnosti, kajti skoro štiri- najst tisoč delavcev in delavk stoji križem rok in brez kruha. Obup se polasča te trpeče množice. Čas je, da se preneha s sleherno politično in strankarsko polemiko ter z narodnostno mržnjo, ki ne peče kruha!

Vrniti stare pravice

Poudariti pa je treba še enkrat, da se posebna avtonomija sploh ne more preklicati, ampak samo uveljaviti, ker ona stoji zapisana v ustavi!

Preklicati pa se ne more niti določilo ustave, ki predpisuje zaščito jezikovnih manjšin prav zato, ker gre za spoštovanje ustave in človeških pravic!

Deželno avtonomijo z vsemi jezikovnimi pravicami pa so Slovenci nekoč že uživali. Zato ne zahtevajo nič novega!!!!

Zato poudarjamo tudi pravilnost in pravičnost stališča, ki ga zavzemajo poslanec dr. Baresi (in drugi!), o katerem je »Demokracija« poročala pretekli teden, in verjamemo, da se bo tudi uresničilo. Nasprotniki tega stališča niso niti z najmanjšim argumentom pobili dr. Baresijevih odločnih zaključkov in pametnih izvajanj drugih zagovornikov posebne avtonomije. O njihovem možatem nastopu utegne pisati tudi zgodovina Goriške, saj gre za zlom železnega obroča, ki ni dovolil prostega dihanja in mirnega sožitja na tem ozemlju, obema narodoma enako dragem in priljubljenem, ker je rodna gruda obeh!

Morebitnim Slovincem pa, ki bi v zaščitniško moč posebne avtonomije dvomili, je treba zastaviti jasno vprašanje: Kako drugače slovensko manjšino v njenih pravicah zaščititi? S pasivnim opazovanjem dogodkov morda? Križem rok?... Prilika je dana vsakomur, da se oglasi!

Današnja izvajanja so plod mojega osebnega mišljenja!

Dr. AVUGST SFILIGOJ

Dvojna mera asimilacije

»La Patria« v Milanu odgovarja »Demokraciji« na njen poziv — Slovenci otrok v slovensko šolo — in ugotavlja, da »so to pač argumenti, s katerimi pokušajo Slovenci zavoriti naravni pritok slovenskih otrok v italijanske šole.« »Odgovarjamo, tako nadaljuje milanski list, »da asimilacija ni zločin, pač pa naravni pojav. Danes imamo v Trstu na tisoče oseb slovenskega porekla, ki niso nič manj Italijanske od tistih, ki so Italijani po rojstvu. Med dvema civilizacijama so si izbrali pač italijansko, ki jih je usodno pritegnila nase. Slovenci pa nečisto izgubljati zavzetih postojank v teh zadnjih letih z zavestnim privoljenjem, posebno za časa vladanja neslavnega polkovnika Bowmana. Zato zahtevajo danes dvojezičnost v Trstu, da bi zadržali svoje nacionalistične postojanke. Trst pa tega ne more dopuščati. Mesto ima pravico, da ga Rim konzultira predno vlada podpiše sporazum, ki bi bil tako poniževalen za vse Tržačane.«

Prav zato, da bi tržaški Slovenci v teh dneh razumeli pridobitve italijanske povojne demokracije, smo v prevodu ponovili misli milanskega dnevnika. Problem je prav tako aktuelen za Trst kakor za Gorico.

Ponovno vprašamo »La Patria«, ali je asimilacija Italijanov v Francoski v Savoji, v Tuniziji, na Malti itd. zločin ali naravni pojav? Če je to v resnici naravni pojav, čemu je služila dolgoletna borba tamkajšnjih Italijanov in popolna so-

lidarnost italijanskega matičnega naroda za italijanske šole na teh področjih, za spoštovanje italijanskega jezika in proti vsem dejanskim in namišljenim narodnostnim diskriminacijam po vseh teh predelih? Zakaj je Italija 10. jun. 1940 tvegala vojno s kriličami: Savoja, Nizza, Tunizija, Malta itd.? Zakaj je 24. maja 1915 stopila Italija v borbo proti avstro-ogrski monteni? Če pa je asimilacija, ki je Avstrija niti od daleč ni izvajala proti Italijanom, kakor jo proti Slovincem izvaja današnja italijanska demokracija, »naravni pojav«?

Kdo je prvi postavil na sramotni oder besedo »renegata«? Ali niso bili prav Italijani tisti, ki svojih odpadnikov niso opravičevali, da so na Južnem Tirolskem pred letom 1915 »pač izbrali nemško civilizacijo in da zato niso — čeprav italijanskega porekla — nič manj Nemci od rojenih Nemcev? Ali niso bili prav Italijani tisti, ki so francosko asimilacijo — odpadništvo — ne samo žigosali s sramotnimi pečati, pač pa z vsemi mogočimi zakonskimi sredstvi zavirali odpadništvo. Ali ni bil zakon o državljanstvu iz l. 1912 sestavljen prav v tem duhu? Asimilacija, kakor jo razumejo italijanski šovinisti na mejah Italije, je kulturni kanibalizem, kakor je kulturno kanibalstvo odpadništvo od italijanskega naroda povsod, kjer s podobnimi sredstvi večinski narod raznaručujejo Italijane! Dvojne mere ni in je biti tudi ne more. Cesar ne želi, da tebi drugi storijo, tega ne želi drugi tudi sam ne smeš počeniti! To je nauk krščanstva, katerega zibelka teče menda prav v Italiji.

Glede akonultacije Tržačanov pa smo soglasni. V vprašanje Tržačane pod nepristranski nadzor, ali so za STO, torej tudi za dvojezičnost, ali proti. Odgovorili vam bodo z odgovorom, ki bo za italijanske šoviniste res poniževalen!

Huda nesreča

V torek predpolnoce okoli pol enajste ure je 10 let stari Karol Cotič od Jožefa iz ulice Colombo 29 skušal splezati na železniški voz, ki so ga polnega blaga vodili skozi Strazice. Pri tem je nesrečno padel pod voz in zadobil več težkih ran. Zdravniki se za njegovo ozdravljenje niso mogli izreči. Ubogemu otroku, ki je obiskoval slovenske šole v ul. Randaccio, in staršem želimo, da bi čimprej ozdravel in se kmalu vrnil v šolo.

Marijanski kongres v štandreu

V nedeljo 3. oktobra ob treh popoldne bo v štandreu pri Gorici procesija z Marijinim kipom za ključek Marijanskega kongresa slovenskih vernikov. Po procesiji marijanska akademija!

Učiteljska mesta na slov. solah

Solsko skrbništvo sporoča, da so na osnovnih solah s slovenskim učnim jezikom razpoložljiva za leto 1954-55 sledeča mesta: Občina Gorica: štandreu 1, Pevma 1, Sentmaver 1. Občina Steverjan: središče 3, Valerišče 2, Jezbine 1. Občina Dolenje: Mirnik 1, Skriljevo 1. Občina Sovodnje: središče 1, Rupa 1, Gabriele 1, Vrh sv. Mihaela 2. Občina Doberdob: središče 5, Dol-

GOSPODARSTVO

KLET

(Nadaljevanje s prejšnje številke)

Drugače je s pokvarjeno posodo: kisle, plesnice, pusto itd. Kisle sode razkuzimo z vrelo vodo, kateri primesimo do 2 kg sode na 30 litrov vode. Ta količina velja za sod od 6 do 7 hl (štartin). Tako pranje ponovimo, dokler kisline popolnoma ne odpravimo!

Plesnivo posodo ne popravimo več, če se je plesnivost globoko v les zarila. Tak sod moramo odstraniti iz kleti! Če pa je plesnoba manjša, napadeni les očistimo in pooblammo, da jo odpravimo!

Sod, ki je vseboval zavrelo vino (repenco), lahko na različne načine popravimo: z žvepleno kislino (ki pa je zelo nevarna, in moramo paziti, da nam ne pade na roko in nas ožge!). Rabimo je 2 kg na 20 litrov mrzle vode, in sicer za sod od 6 do 7 hl. S to spojino sod izpiramo.

Zelo dobro sredstvo pa je tudi »Sanatone«, ki ga je dobili v VINO-AGRARIJI v Gorici in pri kmetijskih konzorcijih, kjer dajo tudi potrebna navodila.

Tudi živo apno je prav dobro sredstvo za razkuzenje na splošno pokvarjenih sodov. Rabimo ga 2

kg na hl prostora.

Pri teh zadnjih treh slučajih razkuzevanja pa moramo zatem posodo zaviti s tem, da vlijemo v posodo vrelo vodo, kateri smo pridelali sveže neotisljene tropine in še približno 20 dkg vinske kisline na 20 litrov vode.

Na gori navedene načine razkuzevanja posode lahko pripravljamo vsako novo posodo, ki ni še vsebovala vina. Posebno tisto, ki je iz kostanjevega in hrastovega lesa!

Posod iz akacijevega in češnjevega lesa sploh ni treba predhodno razkuzevati, ker ne vsebujejo barvil in preobilne čreslovine.

TRGATEV

Trgati moramo le ob lepem, suhem vremenu in ne, ko je grozde mokro.

Pri mastenju grozdja v čeburu damo 8 do 15 gr kalijevega metabisulfitu na vsakih 100 kg grozdja. Zelo dober in za fino vino priporočljiv je tako imenovani žvepleno-kisli amonijev fosfat, ki ga rabimo 25 do 35 gramov na 100 kg grozdja. Ta slednji je priporočljiv tudi, ker pospešuje vrenje mošta. Mošt hitreje povrne in sešiti!

Pri napolnjevanju sodov je zelo važno dodati tudi vso prešeno. In sicer zato, ker je prva prešena precej bogata vinske kisline, ki vino ohrani zdravo. Druga prešena je bogata pa čreslovine, vino sešiti.

Soda ne smemo nikoli napolniti do vrha, ampak moramo pustiti za 15 cm praznine. Nato natakemo krpelno pilko, napolnjeno z vodo. In jo dobro zamašimo pi vehi, da je zrak ne prodre v sod.

Paziti moramo, da je pilka na sodu vedno polna vode!

Zelo važno je tudi, da držimo v kleti zadostno toploto ob vrenju, in sicer 18 do 22 stopinj. Višja toplota bi znala škodovati, ker bi utegnili povzročiti grenkobo vina, katero je zelo težko odpraviti.

Ob nizki toploti pa vrenje zastane in vino ostane sladko.

SLADKA REBULA

Kdor želi pripraviti nekaj sladke prebule, ni treba, da dodaja moštu bisulfit in žvepleno-kisli amonijev fosfat. Zadostuje, da mošt le zažvepla, in sicer po en abzestni trak na 3 hl mošta. Pravilno je, da se toplota ohrani na 15 do 18 stopinj. Taka sladka rebula se že poletje ne ohrani. Zato jo je treba razpečati do konca zime, po možnosti pa že do božiča, ker je pivci po tem času več ne marajo!

CRNO GROZDJJE

Ko mastimo črno grozde, moramo pustiti, da ta mošt 2 do 3 dni vre na tropinah, da pridobi na barvi in več čreslovine. Vsake 3 do 4 ure moramo tropine pritiskati v mošt, če nimamo luknjičaste kadi, ki drži tropine v polnem moštu.

Kar se bisulfitu in žvepleno-kislega amonijevega fosfata tiče, ga pri črnem grozdu uporabljamo nekoliko manj kot pri belem, in sicer bisulfitu 5 do 10 gramov na 100 kg grozdja; žvepleno-kislega amonijevega fosfata pa 20 do 25 gramov na 100 kg grozdja.

DROGERIJA

ANTON PODGORNİK

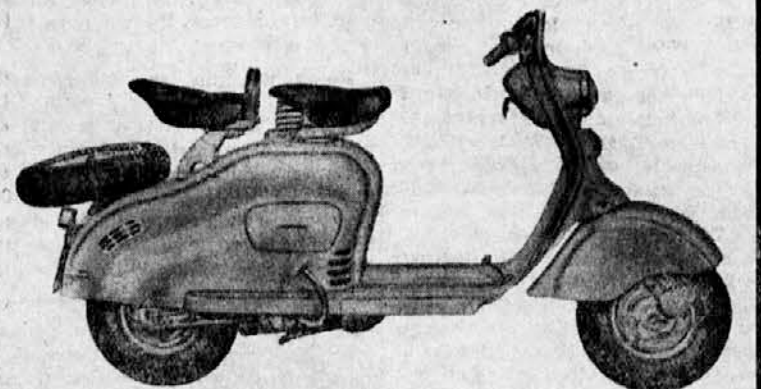
GORICA - Trg. De Amicis, 12 na Kornu - Tel. 3009

Lambretta 125 cc

EDINI ZASTOPNIK ZA GORIŠKO

ALDO MEROLLI & C. MOTOFORNITURE

GORICA - ULICA GARIBALDI 5 - TEL. 2723

CENA PO CENIKU LIR 150.000

PRODAJA Z MALIM PREDPLAČILOM, OSTALO PA ODPLAČILA DO 23 OBROKOV

OSEMNAJST OBČIN ZA JUGOSLAVIJO

KOROŠKI PLEBISCIT

Narod je organiziran. Če en ud trpi, trpijo vsi udi; če je enemu udu dobro, se veselijo vsi udi. Uroda in obetanje vsakega dela naroda je skrb in zadeva vsega naroda. Zato je tudi koroški plebiscit od 10. oktobra 1920 zadeva vsega naroda. V osemnajstih občinah je dobila pri ljudskem glasovanju 10. oktobra 1920 Jugoslavija večino.

Kateraga zavednega Slovenca bi torej ne zanimalo, katere so one občine, ki so 10. oktobra 1920 po svoji večini glasovale za Jugoslavijo?

Oglejmo si te občine.

Prva so Sele. To je gorska občina na severni strani Košute. V Selah je bilo pri glasovanju oddanih 97 odstov glasov za Jugoslavijo. Za Avstrijo je bilo oddanih v Selah samo 17 glasov, za Jugoslavijo pa 511. Tu je bil narod še najmanj narodno pokvarjen, tu je narod še najbolj živo čutil resničnost naroda: »Kar je Bog združil, naj človek ne loči! Kar je Bog združil, naj ostane združeno!

Druga občina je občina Blato pri Pliberku. Ta občina se razprostira od Pliberka proti severu, med Pliberkom in Dravo. V tej občini leži mala župnija Vogrče. Dalje velika vas Dob pri Pliberku.

Občina Blato je dala 85 odstov, to je 650 glasov za Jugoslavijo. Kdor je bil narodno zaveden, je glasoval za Jugoslavijo. Občina Blato je bila l. 1920 narodno zavedna slovenska občina. Imela je tudi slovenskega župana. In znano je, kako so malo pred prvo svetovno vojno župana občine Blato, Miklavica, zaprli, ker je v Celovcu na kolodvoru zahteval vozni listek v slovenskem jeziku! V stari Avstriji je torej na Koroškem veljalo za zločin zahtevati železniški listek v domačem, materinem jeziku!

Tretja občina je Slovenji Plajberk, gorska občina nad Borovljami v Rožu. Dala je 80 odstov glasov za Jugoslavijo.

Četrta občina je mala občina Bilčovs nad Rožom. Občina Bilčovs je dala 79 odstov za Jugoslavijo. V tej občini je dobila Avstrija 86 glasov, Jugoslavija pa 331.

Peta je velika občina Bela pri Zeleni Kapli. Ta občina je dala nad 1.000 glasov za Jugoslavijo. V odstotkih: 78,5 odstov.

Šesta je mala občina Zvabek pri Pliberku. V Zvabku je bilo oddanih 75 odstov glasov za Jugoslavijo. Občina Zvabek je najsevernejša občina na južnem bregu Drave. V občini Zvabek leži na severnem pobočju hribovja Komel mnogo obiskana Marijina romarska cerkev Sveto Mesto.

Sedma je mala občina Zgornja ali Zvrhna Vesca. Občina spada povečini v župnijo Bilčovs. V občini Zg. Vesca je bilo oddanih 69 odstov glasov za Jugoslavijo. V občini spada vas Zeluče, ki leži že čisto ob Dravi.

Osmo je občina Svetna ves. V to občino spadata župniji Kaplja v Rožu in St. Janž v Rožu. Občina Svetna vas je dala 66 odstov glasov za Jugoslavijo. Pri Svetni vasi se odcepi železniška proga na Borovlje. Pri Svetni vasi sta dva mostova čez Dravo, cestni in železniški.

Deveta občina je Bistrica v Podjunu. Podjunčani naglašajo: Bistrica. V tej občini je župnija Smihel pri Pliberku. Občina Bistrica v Podjunu je dala 65 odstov glasov za Jugoslavijo. Župnija Smihel sega od Drave do vrh Pece.

Deseta je občina Loče pri Ba-

škem jezeru. Občina se pravzaprav imenuje Bekštajn, po gradu Finkenstein (zdaj v razvalinah). V to veliko slovensko občino Bekštajn spada župniji: Loče, Steben-Majošče in Brnca. Seveda je vsa občina Bekštajn slovenska, a po nerazumljivem načinu pravičnosti naj bi bili dve tretjini velike občine Bekštajn (obenem s slovensko Ziljsko dolino) kar brez glasovanja pripadli Avstriji!

Loče so dale za Jugoslavijo 64 odstov glasov.

Enajsta občina so Ledence, ki se razprostirajo med Ločami in St. Jakobom v Rožu. Za Jugoslavijo so dale 58 odstov glasov.

Dvanajsta občina so Libelice, s 57 odstov glasov za Jugoslavijo. Vas Libelice je zdaj v Jugoslaviji, a polovico občine je pripadla Avstriji.

Trinajsta občina z večino za Jugoslavijo je Lógaves pri Vrbskem jezeru. Dala je 57 odstov glasov za Jugoslavijo.

Štirinajsta občina so Libuče, zdaj obmejna občina med Pliberkom in Jugoslavijo. Libuče so dale za Jugoslavijo 55 odstov glasov.

Petnajsta občina z večino za Jugoslavijo je Bistrica v Rožu. To je rojstna občina slavnih Einspielerjev. Za Jugoslavijo je dala 55 odstov glasov.

Sestnajsta občina z večino za Ju-

goslavijo je St. Jakob v Rožu. Dal je za Jugoslavijo 54 odstov glasov.

Sedemnajsta občina je Globasnica v Podjunu. Dala je za Jugoslavijo 54 odstov glasov.

Osemnajsta in zadnja občina z večino za Jugoslavijo je mala občina Radiše nad Grabstanjem. Radiše s odale 51 odstov glasov za Jugoslavijo.

Vseh glasov je bilo oddanih za Jugoslavijo: 15.279, to je 40,96 odstov; za Avstrijo: 22.025, to je 59,04 odstov.

Ce vzamemo absolutno število glasov za Jugoslavijo, pridemo do tega zapovrstnega reda občin: Bela (1029); St. Jakob v Rožu (968); Bistrica v Podjunu (653); Blato (650); Sele (511); Doberlavas (505); Bistrica v Rožu (500); Borovlje (468); Loče (410); Libelice (387); Grebini (380); Globasnica (368); Važenberk (349); Libuče (348); Logaves (344); Bilčovs (331); Ledence (327); Rikarjavas (327); Svetnave (321); Zitaravas (317); Podlubič (315); Vobre (310); Skocijan v Podjunu (298); Skofiče (286); Ruda (285); Smarjeta v Rožu (279); Slov. Plajberk (276); Hdiše (274); Djekše (273); Kotmarjavas (272); St. Peter na Vašinjan (251); Velikovec (229) itd.

Prihodnjč še nekaj več o koroškem plebiscitu.

Obljubljena dežela - Venezuela?

Caracas, septembra 1954.

Cudovita je dežela, ki je v povojnih letih sprejela pod svojo streho tudi nekaj Slovencev, čeprav so ji nekateri razočarano zopet obrnili hrbet. V Venezueli, ki je po velikosti dvakrat tako velika od Francije, je danes komaj nekaj nad štiri in pol milijone prebivalcev. Od teh stanuje vsak tretji v mestih in vsak peti v prestolnici.

V Caracasu se vozijo delavci po končanem delu v lastnih Studebakerjih in Cadillacih najnovejše tipa domov. Domov — v svoje uborne kolibe iz trstike. »Cestno križarko« si lahko kupijo, stanovanja v mestu pa gotovo ne. Najemnine za trisobno stanovanje znaša 90 tisoč do 120 tisoč lir na mesec.

Caracas boluje na največji stanovanjski krizi vseh mest Južne Amerike. Mesto narašča s tako hitrostjo, da moderne zgradbe nebotičnikov in stanovanjskih selišč, ki jih postavljajo s pravo ameriško naglico, daleč zaostajajo za stanovanjskimi, pisarniški in upravnimi potrebami mesta.

Caracas je danes modernejše mesto kakor n. pr. San Paulo in ima razmeroma več taksijev kot New York. Mesto premore več nebotičnikov kot katero koli mesto ameriške polovine celine, in trgovine so tu elegantnejše kakor pa v Parizu. V terasnem hotelu Tamanaco stane soba 100 dolarjev na noč. Gradnja tega najrazkožnejšega hotela Južne Amerike je stala 9 milijonov dolarjev (skoro 6 milijard lir).

Mestne četrti, ki so stare komaj po dobrih trideset let, podirajo in iz ruševin rastejo nova moderna poslopja. V predmestjih se množijo razkošne vile z nasadi palm in tropskimi vrtni. Caracas ima stadion, ki je še enkrat večji od znamenitega olimpijskega stadiona v Berlinu. Zraven gradijo še enega, ki bo prav tako obširen. Vseučiliško mesto, ki ga gradi država, bo stalo okrog 23 milijard lir. Avto-

moilska cesta, ki vodi iz Caracasa do divjih Kordiljerjev, je široka 26 metrov. Avtomobilska cesta iz prestolnice do La Guajre, pristanišča Caracasa, je stala 38 milijard lir.

V Venezueli davkov skoro ne poznajo, šolnin pa sploh ne. Dohodnina znaša 2 in pol promil, za velike dobičkarje 8 promil. In to je tudi vse. Bivanje v bolnišnicah je brezplačno. Celotno v najoddaljenejših predelih dežele poslujejo zdravniški državne zdravstvene oskrbe. Tem se je tudi posrečilo, da so popolnoma zatrli rumeno mrzlico. Bolnikom ni treba plačevati za zdravljenje nobenih dajatev.

Prebivalstvo Caracasa sestavljajo mestici, mulati in kreoli. Evropejcev je kakih 20 odstov. Cistokrvnih Indijancev ni več. Vsa čarovnija, s katero raste mesto in s njim vsa dežela, se imenuje nafta. V tej drugi največji deželi nafte na svetu pridobiva 45 tisoč delavcev nad 100 milijonov ton nafte na leto. To pomeni za 53 milijonov ton več kakor pa je nafte pridobila v letu 1953 Sovjetska zveza. Delavci, zaposleni v tej najvažnejši industriji dežele, so »mali kralji« Venezuele. Prejemajo najvišje plače v deželi. Tu nihče ne spruše po dolarjih, ker je bolivar po tečaju znatno višji od zlatega dolarja Združenih držav.

Pod zemljo so še vedno skladišča nafte, ki jih cenijo na 1,2 milijarde ton, pod močvirnatim obalnim pasom pa je še nadaljnja milijarda in pol ton nafte na razpolago. V naplavinah rek ležijo najdišča zlata in diamantov. Ob morski obali so ležišča bisernih školjk. Po pogorjih pa se razvrščajo bakreni rudniki, rudniki živega srebra, premoga in bauxita.

Venezuela je dežela z največjim dolarskim prebitkom. Od svojega letnega 100 milijonskega pridobivanja nafte, izvaža 90 odstotkov te količine goriva v Združene države proti plačilu v zlatu ali dolarjih.

Noč ni bila ravno prijetna, zgodilo pa se ni nič pomembnega. V Tangerju so bila nekaj štiri poltisoč poveljstva, Franco pa je tri kar samovoljno odločil med vojno. Seveda samo navidez. Britanska policija je uniforme zamenjala s civilnimi oblekami. Posvetovala sva se z britanskim inspektorjem, ki je v zgodnjih jutranjih urah. Ta je prekladal listek z roke v roko in ga pazljivo ogledoval. Nato nama je na dolgo in široko razkladal skrivnosti Casbaha in sovražnih agentov ter napol nevarnih Spancev, skrivničnice pa ni rešil.

Po tem razgovoru sva sklenila, da jo čimprej pobriševa iz vohunškega gnezda, čeprav vseh naročenih poslov nisva izvršila do kraja. Vrnila sva se v hotel, da pospraviva kovčke in izgineva čimprej. Ko sva stopila v hotelsko sobo, naju je opazil nov strah. Na tleh pri majni prilgi je sedel mladostni Arabec in naju pozdravil v polomljeni angleščini:

Ura tvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

V trenutku so se mi vzbudile v spominu vse številne skrivnostne pripovedke o Tangerju. Umoril in ropanja v Casbahu! Nemška in italijanska vohunska služba... Kaj naj pomeni skrivnostni stavek: opomin ali grožnja? Svojemu spremljevalcu nisem smel za nobeno cenno odkriti svojega vznemirjenja. Opazil pa sem — ne samo v svojo lastno tolažbo in opravičilo — da je list tudi njega segrel za nekaj stopinj Fahrenheitta.

POD ČRTO

PRAZEN STRAH

Med zadnjo vojno me je pot zanesla v Tanger. Kadar koli me ob pripovedovanju afriških dogodkov sprašujejo o strahu, ki je reden spremljevalec vojnih dogodkov, se spomnim Tangerja. Tu prebivalstva niso zaispala nemška »Stucka« letala; tu niso poznali nočnih bombardiranj; ni napredoval Rommel s dve sto kilometri na dan v nasprotnikovo globino; obale niso ogražale enote sovražnega ladjevja — in vendar sem prav tu v Tangerju doživel svoj največji strah v drugi svetovni vojni.

Tanger je treba poznati, če me hočete pravilno razumeti. Mesto je — pravem smislu besede mednarodno zatočišče. Vsi narodi sveta si tu napovedujejo sestanke. Na vsakem vogalu stoji milijonica in sprejema vse vrste denarja. V bazirjih Casbaha so razvrščeni zakladi iz 1001 noči. Kdo bi tu ne kupoval stvari, ki jih težko najdeš celo v razkošnih muzejih? Zato sva bila z angleškim spremljevalcem že hitro obložen s spomini in dragocenostmi arabskega Casbaha. Zvečer sva zato najela arabskega dečka, da nama je pomagal vso to robo spraviti v hotel.

Najin hotel je bil v ameriški četrti mesta. Tu stojijo nebotičniki in železobetonske stavbe v tako strnjem redu, da se obiskovalcem komaj še zaveda afriških tal. S prijateljem sva sedela na terasi pri večerji, ko se je nenadoma ponovno pojavil arabski dečko, ki nama je pomagal spraviti nakupljene stvari v hotel. Dolgo se je ogledovalo po gostih, končno pa je stopil k natakarju, pokazal s prstom na naju in mu izročil list papirja.

Cez nekaj minut sem imel ne posebno snažen kos papirja v rokah. Moja angleščina je še močno šepala in tudi pisava je bila močno kljukasta, vendar sva s prijateljem razbrala stavek, ki nama je počeno pokvaril ne samo večerjo, pač pa tudi noč. Stavek je glasil:

Ura tvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura tvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Zato pa si ta dežela lahko privoščila neomejen uvoz vsakovrstnega blaga, ki ga plačuje z zlatom.

Ta slika pa seveda še ne pomeni, da je za izseljenca ta dežela tudi obljubljena dežela. Kdor prihaja sem s skromnimi sredstvi in nima takoj zagotovljenega dela in stanovanja, bo že po nekaj dneh bežal. Tu vlada draginja, ki je za evropskega izseljenca nedopovedljiva. Mnogi so bili tu že bridočo razočarani, nekateri so se celo vrnili v Evropo še predno jim je dežela izsela zadnje prihranke.

Predno se kdo odloči semkaj, naj se posvetuje z ljudmi, ki imajo z Venezuelo izkušnje.

V avtomobilskem mestu Detroit je ravnatelj neke tamkajšnje trgovske šole na vprašanje nekega časnikarja o praktičnem zaposlenju njegovih absolventov izjavil: »Med vojno so pripovedovali, da lahko dobi kontorsko službo v ameriški industriji vsakdo, ki zna ločiti strojno od pisalnega stroja in hladilnik od pralnega stroja. To je bilo med vojno — sedaj pa je to stanje še slabše!«

V resnici vlada v Združenih državah — kakor poroča ameriški tisk »Newsweek« — tako veliko pomanjkanje sposobnih pisarniških moči, da so morali obrniti svoje potrebe na kontorskem osebju skriti v takem obsegu, da je odprema izdelkov zašla v resen zastoj. Slovit trgovska šola »Katarina Gibbs« v Bostonu zadovoljuje povprečno od 177 povpraševanj po pripravnikih za pisarniške službe samo s sedmimi ponudbami.

Trgovska šola v Dinverju postreže lahko s svojimi absolventi že deset od 128 povpraševanj. V južni Kaliforniji zadržujejo podjetja svoje pisarniške moči le tako, da jim poleg redne plače izplačajo še posebne nagrade, opremljajo pisarniške prostore s hlanilnimi napravami, gradijo moderne kuhinje, kjer si nameščenci lahko pripravljajo na stroške podjetja razna okrepčila itd.

Blažena dežela! Ravnatelj naših trgovskih šol in tečajev na žalost nimajo takih skrbi.

Svetlobne ure

Ze četrstoletja imamo v uporabi tako imenovane avtomatične zapestne ure, ki se navijajo avtomatično z gibanjem roke. Na vselejmu v Frankfurtu pa so razstavili uro, kateri zadostuje, da je 15 minut izpostavljen svetlobi, pa je s tem tudi že navita za polnih 24 ur.

Ura je opremljena s fotocelec, ki preobraža svetlobne žarke v električno energijo. Ta energija zadostuje, da požene v pogon miniaturni elektromotor, ki je vdelan v uru in ki tehta komaj 75 gramov. Motorček uro navije prav tako kakor jo navije gib rok pri avtomatu.

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Prestrašeno sem ga pogledal. Kaj je tudi on v nemški službi, mi je šinilo v glavo. Namejtal se je in mi pokazal na preprogi, kjer je bil v arabskimi uvezen izrek iz korana. Listek je bil le prevod.

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Atomiziran krompir

Ce bi v prvi svetovni vojni Avstriji in Nemci poznali atomsko energijo, bi trajala vojna verjetno še nekaj let, in tudi njen zaključek bi bil za narode, ki so hrepeli po svobodi in neodvisnosti, precej negotov. To ne zaradi atomskih bomb, pač pa zato, ker bi izstradanje vbeh osrednjih držav napadalk ne odločevalo na izid vojne tako, kakor je v resnici.

Atomska sila ne prinaša človeštvu zgolj razdejavanja, kakršnega se si v glavnem zamišljali njeni izdovoljci, pač pa odpira človeštvu stalno nove, doslej nepoznane možnosti za obstoj in blaginjo človeškega rodu.

Vodja poljedelsko-kemičnega oddelka na Oregonski državni ustanovi, dr. Joseph S. Butts in bivši načelnik asistentov biološkega oddelka Komisije za atomsko energijo Združenih držav, je izjavil, da nudi atomsko obsevanje neslutene možnosti za ohranjanje živil. Učinek, ki potuje v teh dneh po državah Srednje Evrope, je povedal, da so v državnem laboratoriju za atomsko energijo v Brookhavenu ugotovili, da se krompir, ki so ga obsevali s strdimi atomskimi žarki, tako rekoč večno ohranja.

Krompir so obsevali z 20.000 rentgenskimi enotami in ga nato vskladščili pod normalnimi količinami. Medtem ko se je krompir, ki ga niso obsevali, po dveh letih spremenil v neuporabno smrdljivo

gmoto, je obsevani krompir ohranil v celoti vse svoje prvotne značilnosti. Izgledal je, kakor da bi ga pravkar izkopali.

Novodobna tehnika odslej lahko ob bogatih letinah vskladščijo vse potrebne količine krompirja za uporabo ob slabih letinah. Nabavni stroški, t. j. kleti z debelimi cementnimi oblogami, ki so potrebne ob času obsevanja, se s koristmi, ki jih ohranjanje nudi, kaj hitro amortizirajo. Atomski strokovnjaki je nadalje povedal, da si proizvajalci atomske energije že tako in tako belijo glave, kam bi odlagali radioaktivne atomske odpadke. Z novim načinom konserviranja se jih bodo na cenen način lahko iznebili.

Siporex - v stavbarstvu

Največja in najmodernejša bolnišnica na Švedskem, največja letališča, šolska poslopja in nešteto stanovanjskih hiš in vil, vse to so zgradili z novim gradbenim pripomočkom, ki mu pravijo »siporex«.

Kaj je siporex? Lahek beton, ki ga lahko zagamo, režemo in zabijamo z žebelji kakor les, samo da je močnejši in trdnjši. Siporex izdelujejo tako, da mešanici cementa in peska dodajajo prah aluminija. Ta daje v trenutku medsebojne povezanosti gradivu stanično strukturo.

Iz tako dobljene mehke gmote vlijeajo ali pa stiskajo gradbene bloke ali plošče, ki jih pod parnim pritiskom strdijo. To je vse. Siporex se je že tako močno uveljavil, da so na Švedskem letos z njim zgradili 80 odstov vseh novih stavb. Pri gradnjah stavb iz siporexa so poleg zidarjev pri »zidarskih delih« zaposleni mizarji in tesarji.

Gradbeni tehniki napovedujejo, da bo novo gradivo povsem preobrazilo stavbeno tehniko tudi zato, ker skrajša novo gradivo čas zidave za 50 odstov in s tem tudi stavbene stroške.

Nadaljnja prednost siporexa je tudi v tem, da so zgradbe zadovoljivo odporne proti vlagi in zvočnemu prenosu. V prodaji so normalne velikosti in pri zidanju so skrčili število zidarskih specialistov na minimum. Dobrih zidarskih mojstrov — tako zatrjujejo poročila — primanjkuje v vseh deželah, siporex jih rabi manj.

Blažena Amerika

V avtomobilskem mestu Detroit je ravnatelj neke tamkajšnje trgovske šole na vprašanje nekega časnikarja o praktičnem zaposlenju njegovih absolventov izjavil: »Med vojno so pripovedovali, da lahko dobi kontorsko službo v ameriški industriji vsakdo, ki zna ločiti strojno od pisalnega stroja in hladilnik od pralnega stroja. To je bilo med vojno — sedaj pa je to stanje še slabše!«

V resnici vlada v Združenih državah — kakor poroča ameriški tisk »Newsweek« — tako veliko pomanjkanje sposobnih pisarniških moči, da so morali obrniti svoje potrebe na kontorskem osebju skriti v takem obsegu, da je odprema izdelkov zašla v resen zastoj. Slovit trgovska šola »Katarina Gibbs« v Bostonu zadovoljuje povprečno od 177 povpraševanj po pripravnikih za pisarniške službe samo s sedmimi ponudbami.

Trgovska šola v Dinverju postreže lahko s svojimi absolventi že deset od 128 povpraševanj. V južni Kaliforniji zadržujejo podjetja svoje pisarniške moči le tako, da jim poleg redne plače izplačajo še posebne nagrade, opremljajo pisarniške prostore s hlanilnimi napravami, gradijo moderne kuhinje, kjer si nameščenci lahko pripravljajo na stroške podjetja razna okrepčila itd.

Blažena dežela! Ravnatelj naših trgovskih šol in tečajev na žalost nimajo takih skrbi.

Svetlobne ure

Ze četrstoletja imamo v uporabi tako imenovane avtomatične zapestne ure, ki se navijajo avtomatično z gibanjem roke. Na vselejmu v Frankfurtu pa so razstavili uro, kateri zadostuje, da je 15 minut izpostavljen svetlobi, pa je s tem tudi že navita za polnih 24 ur.

Ura je opremljena s fotocelec, ki preobraža svetlobne žarke v električno energijo. Ta energija zadostuje, da požene v pogon miniaturni elektromotor, ki je vdelan v uru in ki tehta komaj 75 gramov. Motorček uro navije prav tako kakor jo navije gib rok pri avtomatu.

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

Ura dvoje smrti je bliže kakor pa misliš; ne pozabljal te ga!

OD TU IN TAM

Kokichi Mikimoto, japonski kralj biserov, je umrl star 96 let. Mikimoto je z umetno vzrejo biserov zaslužil 80 milijonov šterlin (135 milijard lir). Na leto je pripravil nad 100 tisoč bisernih ogrlic samo v letih po zadnji vojni. Njegova največja želja je bila, da bi ves ženski svet osrečil z ogrlicami iz pravih biserov. Zato pa bi moral še dolgo živeti.

Pred kratkim so odkrili v londonskem središču nekaj ostankov rimske zasedbe za časa vladanja Konstantina Velikega (288-337). Na odkritje so naleteli čisto slučajno, ko so kopali temelje za novo stavbo na mestu, kjer so prejše poslopje porušile bombe. Pri izkopu so našli precej kovancev in med njimi tudi kovance s sliko cesarja Konstantina. Nadalje so odkrili ostanke otroka in glavo boga Mihra, perzijskega boga, ki je bil priljubljen med vojskaki cesarja Konstantina. Dela so za dva tedna ustavili, da bi arheologi izkopane natančneje preučili.

Posebno tragična zgodba se je dogodila pred kratkim na španski strani Pirenejev, pri vasi Elizand, na cesti med Bayonno in Pamplono. Pod vajo so našli trije potujoči Angleži mrtvega otroka, ki ga je verjetno povozil pred njimi vozeči avtomobilist. Pobrali so mrtličko in ga odnesli v bližnjo kmečko hišo. Še predno pa so sploh prišli do besede, so zagrmeli iz hiše streli. Gospodar je stal med vrati in vse tri Angleže po vrsti postrelil. Misli je, da so trije Angleži povzročili smrt njegovega otroka in iz prenaplne jeze in žalosti pobil vse tri.

Velika Britanija je zahtevala od rdečektajskih komunistov v Pekingu 660 milijonov lir odškodnine za sestreljeno letalo, ki so ga 23. julija napadli rdečektajski lonce. Pri tem je izgubilo življenje deset oseb. Pekinska vlada je izjavila, da bo odškodnino poravnala.

Na podlagi anonimne prijave je socialni urad v nemškem mestu Bremen izvedel preiskavo proti vojnemu invalidu Peterssonu. Neznani ovaduh je napisal: »Imenovani prejemal invalidnino kot slepec, vendar pa stalno igra nogomet.« Nadzorniki socialnega urada so Peterssona presenetili pri živahnem nogometni tekmi, kjer je z velikim uspehom sodeloval kot vratar. Prepričali pa so se, da je Peterssonova slepota prav tako pristna, kot so pristne njegove vratarske sposobnosti. »Zogo stišim prihojate«, je zagotavljal Petersson, »vidim je ne, zato pa jo stišim že od daleč in tudi njeno smer z gotovostjo uganem.« Zdravniška preiskava je dognala, da so navedbe Peterssona resnične.

V Indiji mnogo govorijo o nekem novem čudodelnem zdravilu, ki ga je pridobil iz korenine neke rastline iz džungli švicarski zdravnik Schlittler. Zdravilo je menda že uspešno sredstvo proti visokemu krvnemu pritisku. Dosedanji poizkusi so pokazali presenetljive uspehe. Visok krvni pritisk je zelo pogosta bolezen, ki pošilja visok odstotek obolenih v smrt. Znanstveniki pričakujejo, da bo novo zdravilo povzročilo popolno preobrazbo v zdravljenju te bolezni.

Okrajno sodišče v Bergholmu na švedskem otoku Olandu je obsodilo princzino Sibilo, mater osemletnega prestolonaslednika Karla Gustava, zaradi »neobštirne vožnje« na 1500 kron kazni (180.000 lir).

tolikokrat občutijo oddaljenost domovine, tudi v prenesenem pomenu. Odlikujejo se nekateri eseji in tehni pregledi o kulturni »vornosti« v domovini. Revijo je opremila akad. slikarica Bara Remec. Mogoče je prav v tej opremi, predvsem v zunanji, ona stran revije, kjer bi si mogli zaleteti česa boljsega, razumljivejšega. Pustimo ris

VESTI s TRŽAŠKEGA

V PREUDAREK PREKUPČEVALCEM IN MEŠETARJEM

Manjšinsko uprašanje na J. Tirolskem

Italijanski podtajnik za notranje-politična vprašanja, Scalfaro, je pred časom sprejel delegacijo južnotirolskih Nemcev. O sprejemu delegacije in poteku razgovorov niso objavili nobenega uradnega ali poluradnega poročila. Vendar je znano, da so Nemci uporabili to priložnost in zastopniku italijanske vlade obrazložili vse svoje pritožbe.

S temi razgovori se je bavil tudi list južnotirolskih Italijanov, »L'Adige«, zato ni koristno za nas, da si ogledamo, kako ta list ocenjuje odnose med Italijani in Nemci na Južnem Tirolskem.

Tukajšnji državljani italijanske narodnosti, tako piše »L'Adige«, so a zadovoljstvom sprejeli izjave podtajnika o stališču italijanske vlade nasproti drugim narodnim manjšinam in zlasti nasproti južnotirolski ljudski stranki, ki to narodno skupnost do danes (!) zastopa v občinskih upravah, v pokrajinski upravi in v parlamentu ter jo želi zastopati tudi v bodoče. Da bi rešili Južno Tirolsko in v skladnosti s krščanskimi načeli, ki zahtevajo spoštovanje osebe in izročil, smo pred osmimi leti podpisali pariške dogovore. Sedanja vlada namerava ostati zvesta sprejetim obveznostim, kajti narodi se ocenjujejo tudi po tem, kako se sprejeto dogovorov tudi držijo. Na tem stališču pričakujemo zadržanje eksponentov druge narodnostne skupine. Od te zahteva država, da so lojalni italijanski državljani, lojalni do skrajnosti in ne samo takrat, kadar je to oportuno; ne samo v besedah, pač pa tudi v dejanjih. Medtem pa slišimo o tajnih sestankih z eksponenti nacionalističnega gibanja in s pripadniki drugih evropskih narodov (!).

Narod se drži svojih obveznosti, če pa jih drugi krši, potem se bo tudi prvi čutil nevezanega in bo postopal popolnoma svobodno v notranjih mejah svojega državnega ozemlja, kajti v Južnotirolskem vprašanju gre za problem notranjega značaja. S tem je nemška narodnostna skupina neizprosno postavljena pred lastno odgovornost. Na njej leži, da sprejme od vlade ponujeno sodelovanje ali pa, da ga odkloni; če ga odkloni, bodo vse krockodilske solze odveč.

Podtajnik je dejal (in ta poudarek so posebno poudarili), da priznanje pravic nemški govorečim državljanom ne pomeni tudi odrekanje teh pravic italijanskim državljanom. Italijanska vlada se tr-

di Italijanom na tem področju preskrbeti stanovanja in delo, vsekakor so to zakoniti, socialni in človeški napor. Sporazum Gruber-De Gasperi govori o etnični ohranitvi prebivalstva, ne pa tudi področja. Vsaka zahteva po izpodrežanju italijanskega dotoka na Južno Tirolsko je torej neopravičljiva in jo je treba odločno zavrniti. (Na področju B podobni postopki niso niti zakoniti, niti socialni in še najmanj človeški. O ti sveta doslednosti!)

Tem izvajanjem italijanskega lista »L'Adige« odgovarja glasilo Južnotirolske ljudske stranke, »Dolomiten«, z dne 18. septembra. Iz besed »do danes« spoznamo, od leta 1945 dalje nenehno brezplodno upanje, da bi se mogla skala enotnosti Južnih Tirolcev, ki jo predstavlja JTLS, vendarje razstreliti. Nadalje se od nas zahteva »lojalnost do skrajnosti«, obenem pa nas obmetavajo z očitki »tajnih sestankov«, z zastopniki »nacionalističnega gibanja drugih narodov«. Kaj mislijo s temi »tajnimi sestanki«, nam je skrivnost. Morda mislijo na kongrese narodnih manjšin v okviru evropskega gibanja? Naša stranka na teh kongresih doslej ni sodelovala; če bi pa enkrat dobila vselej za to in bi tako udeležbo pre-

povedali, potem si bomo pač dovolili spomniti, da nas celo fašizem ni oviral na udeležbah takih kongresov, ker se je strašil mednarodnega skandala.

Medtem, tako nadaljuje »Dolomiten«, smo ob obletnici Pariškega dogovora prebrali kilometrsko dolgo razpravo v »Alto Adige« o tem, da med državno in njenimi podaniki ne obstaja pogodbeni razmerja. Pri tem je edino beseda »podaniki« stvarna in resnična. Država in mi smo v medsebojnem, vendar neenakem pogodbenem razmerju. Če mi ne zadostimo 150 odst. dolžnostim lojalnosti — in kdaj nastopi ta slučaj, odloča edino in samo nasprotni partner, namreč vlada — nima ta nasproti nam nobenih obveznosti in mi nasprotno nobenih pravic več. Država lahko v popolni svobodi, to se pravi samovoljno, dela z nami, kar hoče. Izredno presenetljiva teorija v krščanskih ustitih, ki se od tiste, ki jo je pred kratkim izustil Togliatti v Raveni, komaj razlikuje.

Te vrstice smo priobčili zato, da bi jih imeli stalno pred očmi tisti, ki sestavljajo narodnostni statut za Slovence na STO. Z njimi bodo kaj lahko ocenili, kako si ljudje v Rimu predstavljajo zaščito narodnih manjšin.

BEG PRED STVARNOSTJO IN OBRAČUNOM

Pred likvidacijo OF

Preteklo nedeljo se je vršilo z vsemi bobni napovedano zasedanje Glavnega odbora OSOVDobne fronte, na katerem je Franc Stoka v dolgovestnem referatu pred udeleženci razkril vso polomijo in brezglavost titovske politike na Tržaškem. Po svojem razpustu KP STO, ki je končal s pozivom na enotnost delavskega razreda in delavni množici, pač ni bilo mogoče pričakovati, da bi tudi OF končala drugače. Glavni odbor na svojem zasedanju sicer še ni sklenil, da bi se OF razšla, čeprav čitamo v poročilu o debati, da »ni dvoma, da je socialistično gibanje, kakršno predstavlja OF sama, preozko, ker je omejeno samo na slovenski del tržaškega prebivalstva«. Tako so govorniki torej že pripravljali svoje zadnje zveste pristaše na to, da bodo, podobno kakor svojo KP, nekega dne likvidirali tudi OF. K-

bo ustvarjeno »širše socialistično gibanje«, potem se bo namreč postavilo vprašanje še nadaljnjega formalnega obstoja OF. Pa naj se kdo reče, da ni ta seja potekala v znaku prave pogrebščine — to zadnje zgolj slovenske politične organizacije tržaških titovcev!

V ostalem pa se je ves Stokov dolgovestni politični referat odlikoval po nerealnosti in nepoznavanju dejstev. Kakor je videti, so titovci popolnoma pozabili na strahotno narodno zavest ubijajočih posledice svoje fratelančne politike povojnih let. Pred očmi so jim množice, katere so v letih 1945-48 še znali spraviti na tržaške ulice, pa si domišljajo, da bodo z enostavnim povratkom k »fratelančnosti« a »socializmu« (seveda — jugoslovenskega kova) kakor s čudež na palčico zopet priključili preteklost v sedanjost. Toda ptički gredo enkrat na limanice, ne drugič — razen posebno neumnih. Teh pa menda ni veliko, če so sami titovci prisiljeni pristopiti k likvidaciji svojih organizacij, iz katerih se je izmuznilo že skoro vse, kar ni plačano. Zdaj pa pripravljajo nove mreže in sanjajo, kaj vse se bo vanje ujelo. Prvi ribič, Franc Stoka, je že povedal, kaj vidi: množice odpadle od kominforma, pripadniki neodvisnostnih gibanj, ki so navdušeni za socializem, vse, ki so za »neodvisno tržaško gospodarstvo« — Bog ne daj za Svobodni Trst, ta je zanj že med staro šaro! — itd. Le eno je Stoka pozabil omeniti: množice, ki so zveste njemu in njegovim oporodam. Te bi vendar morale biti jedro njegovih novih legij. Toda smola: teh množic vendar sploh ni, saj mi sicer ne bi bilo treba reorganizirati, zopet reorganizirati in tudi likvidirati obstoječe organizacije!

Tako so generali brez vojske, a številnimi plačanimi štabi, avtomobil in denarjem v nedeljo zborovali in sanjali... Na široko so govorili o tem, kaj naj bi se zgodilo, kaj se bo zgodilo, kako bo lepo itd., a le malo o tem, kako je in kako je bilo. Niti besede niso zanimali o svoji odgovornosti za dejstvo, da je danes toliko Slovencev zvestih kominformu, da je slovenska

Pravila etike in morale v morju...

Zadnji uvodnik v »Demokracijo« pod naslovom »Slovenski mladinci« je sprožil v uredniški kuhinji »Primorskega dnevnika« tako razjarjene ventilatorske izbruhe, da so celo na »Titovo Jugoslavijo« pozabili (morda jim je Titov zadnji govor le preveč jasno odkril stvarno sliko »Titove Jugoslavije«, pa se jim je zdelo primerno, da ga zataji) in jo prekrstili v »svobodno Jugoslavijo«. No, o tej svobodi smo v zadnjem »Prepitu« že povedali, kako izgleda. Povedali smo tudi, kaj mislijo Slovenci v zamejstvu o revolucionarnih rentnikih in samohvalisanju po tekočem traku.

Danes bi razjarjene »uglajence« pri »Primorskem dnevniku« samo naprosili, naj nam odgovorijo na nekaj čisto nedolžnih vprašanj:

1) Ali so komunistični voditelji učili slovensko mladino, da je svoji rodni materi dolžna vsega tri litre mleka in nič več. Da ali ne? 2) Ali je komunizem vzgajal in uril slovensko šolsko mladino za vohune in denunciantne svojih lastnih staršev, ali tega ni počenjal? 3) Ali je ali ni vtepal slovenski mladini v glavo sovraštva do vsega, kar se ni vključilo v vseučilišni stroj KP? Ali je ali ni preganjal z vsemi sredstvi mladine, ki je iskala utehe v demokratičnih

idealih in v verskih resnicah?

4) Ali je ali ni zapiral vrata za vseučiliško izobrazbo vsej tisti mladini, ki ni priljubljena upogibala hrbtov pred partijsko prepotenco v domovini; tu pa razširjal plakate, s katerimi je zahteval enakopravnost do vseučiliškega študija za vse in za vsakogar?

Ali je zmetal s takim zločinskim vzgojnim hudodelstvom komunizem v morje vsa pravila etike in morale? Da ali ne?

Kakšni so sadovi komunističnih inštruktorev?

Mladina beži iz »svobodne Jugoslavije« dan in noč. Skoro vsaka športna skupina, izbrana gotovo med samim komunističnim cvetjem, ki odhaja v tujino, se vrača v domovino okrnjena za nekaj svojih pripadnikov. Na sokolske izlete v Prago so ohajale deset tisočglave množice in nikdar ni niti en sam sokolski pripadnik dezertiral! Kaj bi se zgodilo danes, če bi tak množični izlet priredila »svobodna Jugoslavija« neke na Zahodu? Nikdar ni jugoslovanska armada poznala množičnih pobegov v mirnem času, danes so ti pobegi, na žalost, na dnevnem redu.

To so sadovi metanja v morje vseh pravil etike in morale in teh sadov ne prevpijejo še tako kričavi histerični izbruhi, pač pa jih lahko odpravi samo ponovno ustoličenje pravil etike in morale, za kar pa so današnji sovražnoiki teh človeških odlik nesposobni in neredni.

Tudi na te ugotovitve ne bo odgovorila »Primorski dnevnik« pisarji svoje replike zgolj za gospodarje na oni strani zavese, da s tem sproti dokazuje svojo »linijsko aktivnost«, ker bi se drugače lahko še kdo prekučnil. »Demokracije« področje »svobodne Jugoslavije« zaradi »ljudsko-demokratičnih svobod« ne dobijo pod oko, in je tako »resnici in pravičije zadoščeno«. Vse oblasti na konicah bajonetov pa so kratkotrajne, to so spoznali že vsi klasični in sodobni diktatorji. Iz zgodovine pa se niti prvi, niti drugi niso nicesar naučili.

Čudež v Pavlodaru

Glasilo Zveze sovjetskih sindikatov »Trude« poroča v članku pod naslovom »Čudež v Pavlodaru« o čudovitem dogodku, ki se je zgodil v tem malem podeželskem mestu. Nekega lepega jutra so presenečeni prebivalci ugotovili, da so ceste in trgi temeljito očiščeni. V izložbah trgovin se je pojavilo najredkejša blaga, kakor n. pr.: sol, žgalice in petrolej. (Blaženi sovjetski raj! Kaj tam vse ne spada med »najredkejša blaga«! Gotovo se tržaškimi komunističnim delavcem ob takem branju kar sline cedijo po soli, žgalicah in petroleju!) Restavracije so nudile čudo-

vita kosila (rusko mineštro!), natakarji so nenadoma postali vijučini in na mizah so se zabliščali prti. Meščani so navalili na trgovine, da bi se založili s tako redkim blagom in napolnili so restavracije, da se enkrat do silega najejo (!). Naslednjega dne pa je Pavlodar kazal zopet svojo vsakdanjo sliko s praznimi trgovinami in z restavracijami, v katerih so prodajali v glavnem zgolj čaj in pivo.

Kaj se je zgodilo onega srečnega dne? List poroča, da je tega nepozabnega dne obiskala Pavlodar visoka osebnost, namreč sam trgovinski minister Kasakstana. Prav zaradi tega so upravitelji trgovin in restavracij tega dne pokazali tolikšno gorečnost.

Ubogi uredniki »Truda«! Pri svojem tržaškem imenskem in ideološkem tovarišu jih bodo gotovo osamlili »macarthystični direktiva«.

DAROV: V počastitev spomina pok. Zarkota Subana darujeta SDD v Trstu družini J. Kariš 1.000 in I. Tomažič 1.000 lir. — Darovalcem iskrena hvala!

Odgovorni urednik: Dr. Prof. ANTON DABINOVIC Tiska: tisk. Adria, d. d., v Trstu

ZOBOZDRAVNIK

Dr. STANISLAV PAVLICA se je preselil v ul. Rittmeyer, 13 in sprejema od 9. do 13. ter od 17. do 19. ure Stev. telef. 31-813

Darilne pakete

za Jugoslavijo in druge države razpošilja trvdka

ALASKA

Š. HAVERIC TRST - ulica S. Lazzaro 13-I Tel. 35-658

Zajamčeno prvovrstno blago po najugodnejših cenah

Mizarji kmetovalci podjetniki Deske smrekove, macesnove in trdih lesov, trame in parkete nudi najugodnejše

CALEA TEL. 90441 TRST Viale Sonnino, 24

VESTI IN SPOROČILA

Amerika v preteklosti

V novem pokritem bazenu CONI so te dni odprli zelo zanimivo razstavo pod krilatico »Amerika v preteklosti«. Tu so razvrščene po stopnišču in hodnikih z okusno opremljenim ozadjem dela ameriških umetnikov iz nekdanjih časov, ki živo in nazorno slikajo ameriško življenje minulih dni od leta 1700 pa do leta 1875. Razstavljenih je 132 lesorezov, linorezov in bakrorezov. »Nadzorstvo za spomenike, galerije in starine« je vohod okrasilo z ameriško in italijansko zastavo, na tržaško je seveda pozabile!

Naknadno vpisovanje na slovenskim višji gimnaziji

Na Državni višji realni gimnaziji s slovenskim učnim jezikom v Trstu, ki ima poleg razredov z realnim učnim načrtom, razrede s klasičnim učnim načrtom, se lahko vpišejo še tisti, ki so imeli kak izpit v jesenskem roku, ali ki so bili doslej kakorkoli zadržani. Ravnateljstvo poziva take učence, da vpiše nemudoma izvršijo.

Vsa potrebna navodila daje tajništvo vsak dan od 9. ure dalje.

Dijaška Matica

Kakor vsako leto, prireja Dijaška Matica tudi letos »Teden za našega dijak«, ki bo od 3. do 10. oktobra.

Glasbena šola SPM

Vpisovanje gojencev traja še vse do konca tega meseca v šolskih prostorih v ulici Machiavelli 22-II dnevno od 10. do 12. ure.

Razdelitev začasnega urnika bo v ponedeljek, dne 4. oktobra t. l. od 10. do 12. ure za stare in nove gojence. Reden pouk prične takoj, zato priporočamo vsem gojencem, da se tega dne zanesljivo zgledajo v šolskih prostorih. Pouk bo za

vse instrumente in glasbene predmete kot lansko leto. Pojasnila dobite v ul. Machiavelli 22-II dnevno od 10. do 12. ure.

Tečaj angleščine

Slovenska prosvetna matica bo tudi letos priredila v svojih prostorih v ulici Machiavelli 22-II tečaj angleškega jezika, in sicer za začetnike in take, ki imajo že nekaj podlage. Poseben tečaj bo za konverzacijo.

Začetek 15. oktobrom. Prijave pri upravi lista v ulici S. Anastasio št. 1-c ali v ulici Machiavelli št. 22.

Posvetitev nove cerkve

V nedeljo 3. oktobra ob 7. uri bo škof posvetil novo župno cerkev Milostne M.B. v ulici Rossetti. Ob 10. uri bo slovesna maša, popoldan ob 16. uri bodo pa v procesiji prenesli Marijino podobo iz dosedanjega kapele v novo cerkev.

GLASBENA MATICA V TRSTU

priredi v soboto 2. oktobra 1954 ob 21 uri in v nedeljo 3. oktobra 1954 ob 16 uri v AVDITORIJU

KONCERT PEVSKEGA ZBORA SLOVENSKE FILHARMONIJE IZ LJUBLJANE

dirigent RADO SIMONITI solistka SONJA HOČEVAR

Vabila so na razplogo v ul. Roma 15-II (SHPZ) od 11.-13. in od 16.-19. ure - tel. 31119 - ter v drogeriji Scheimer v Barkodolj, v tobakarni Prosen pri Sv. Ivanu ter v pekarni Cok na Opčinah.

Izjava

Strokovne organizacije slovenskih šolnikov anglo-ameriške cone STO: Zveza prosvetnih delavcev ERS Zveza učiteljev slovenskih šol in Sindikat slovenskih šolnikov ugotavljajo, da je pisanje italijanskih irendentističnih listov proti slovenski šoli zlonamerna kampanja, ki se začne vedno vsako leto pred pričetkom šolskega leta z namenom, da se diskreditira slovenska šola pri slovenskih starših. Da dosežejo svoj cilj, so se letos iznesle po časopisih tudi trditve, da so slovenske šole in slovenski šolniki slabši od italijanskih.

K tej trditvi ugotavljajo:

1) Šole s slovenskim učnim jezikom imajo enak program kot šole s italijanskim učnim jezikom, o prednostjo, da se na slovenskih šolah učita oba jezika tega področja. Nad izvedbo učnega programa ima nadzorstvo šolska oblast, ki je ista za »slovenske« in italijanske šole ter ima možnost in dolžnost, da točno ugotovi izvršitev programa.

2) Slovenski učitelji in profesorji so nameščeni po predpisih, ki jih izdaja enotna šolska oblast. Tudi nad slovenskimi šolniki ima nadzorstvo ista šolska oblast, ki je v rokah samo italijanskih funkcionarjev, ki imajo možnost po zakonskih predpisih odstraniti iz šole pedagoga, ki ni dosegel svojih rezultatov.

Spricho teh dejstev so vsa natančevanja in sumničanja o nerednostih v slovenski šoli zgolj zlonamerne, ki ne žali samo slovenskega šolnika, temveč daje tudi nezaupnico šolski oblasti, ki je v italijanskih rokah.

„GALEB“

Izšel bo mladinski list »Galeb«. Ne moremo reči, da bo list izraz in žarišče VSEH Slovencev, kar bi moral biti na tej zemlji. Zdi se, da nosi že v zametku pripranski pečat, sodeč po uredništvu in sodelavcih.

HOOVER HOOVER HOOVER

En dan v tednu ste gotovo preobremenjeni, da operete delovno obleko in vse osebno perilo družine! V temu Vam edino odpomore novi električni pralni stroj

HOOVER

ki Vam sam opere 3 kg perila v 4 minutah popolnoma čisto in brez kakakega mučnega namakanja.

Odslej Vam bo pranje v veselje in prihranili boste na času in denarju!

HOOVER I. KERŽE

dobite pri tordki

Piazza S. Giovanni 1 - Tel. 35019

Po najugodnejši ceni in tudi na obroke

HOOVER HOOVER HOOVER